

Например: 1) конструирование, «сборка» текста, представленного не в привычной форме, а в деформированном виде (слова каждого предложения, включенного в текст, даны в начальной форме);

2) псевдотекст (студенты могут в качестве «текстологов» выделить из 2–5 «совмещенных» текстов, т.е. псевдотекста, тексты–оригиналы, ориентируясь на особенности лексики, строя речи, стиля и жанра каждого из них);

3) «древнерусский текст (текст дается без пробелов: необходимо установить границы между словами и предложениями);

4) клоуз-тест (необходимо восстановить текст, включая специально пропущенные слова) и т.д.

Таким образом, компетентностный подход к обучению русскому языку позволяет использование широкой палитры методического инструментария на основе учебного текста как

многомерного явления, способствующего созданию образовательной речевой среды с высоким развивающим потенциалом.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1 Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. – М.: Наука, 1987.

2 Антонова Е.С. Методика преподавания русского языка: коммуникативно-деятельностный подход. – М.: КНОРУС, 2007.

3 Баяманова Р.Г. Организация коммуникативно-ориентированного урока русского языка. – Караганда, 2006.

Түйін

Мақалада орыс тілін үйрету әдістемесіндегі коммуникативті әдісі туралы айтылады.

Conclusion

The article is devoted to the competency-based approach to the methodology of teaching Russian.

ҚҰЗЫРЕТТІ МАМАН ДАЙЫНДАУДА ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫҢ АҚПАРАТТЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ДАМУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Мұқамбетқалиева М.

Бүкіл дүниежүзілік білім кеңістігіне кіру мақсатында өркениетті елдердегі көтеріліп отырған басты проблема – өз ісін жете білетін жоғары білікті, бәсекеге қабілетті, құзырлы мамандарды дайындау. Қоғамда болып жатқан түбегейлі әлеуметтік-экономикалық, саяси өзгерістер білім беру саласына жаңаша көзқарастар туғызып, білім берудің мазмұнын өзгертуге және оны жетілдіруге әкеліп отыр.

Қазіргі заманғы қоғамдық өмірдің барлық саласында жүріп жатқан жаһандану үрдісі жоғары білім беру саласына да әсерін тигізді. Осыған орай білім беру жүйесінде заман талабына сай білімді, білікті, жан-жақты, үш тілді еркін меңгерген мамандар даярлау қажеттігі туып отыр. Білім беру жүйесін заман талабына сай жаңашылдандыру, қайта құру сияқты өзгерістер өз нәтижелерін күту үстінде.

Құзыретті маман дайындау мәселесін құзыретті білім беру арқылы шешуге болады. «Құзыретті маман қандай болу керек?» – деген сұрақ әркімнің көкейінде тұрады. Құзыретті маман біздің ойымызша, көп тілді білетін, өз бетінше білім алып, шешім қабылдай алатын, топта жұмыс істей алатын, күтілетін

нәтижені болжайтын, өзіне үлкен жауапкершіліктер алатын, өз бетінше ақпараттар ала білетін, құбылмалы заманға ыңғайланып, ілесіп, кез-келген жағдаяттардан (ситуация) шығудың жолын таба білетін, көшбасшы (лидер) бола білетін, халықтар достығын сақтауға тырысатын, олардың тілін, мәдениетін, әдет-ғұрпын сыйлайтын, жаңа ақпараттық технологияларды меңгеретін дербес тұлға. Осындай мамандарды дайындау үшін оқытудың мазмұны мен әдіс-тәсілдерін әлемдік стандарттарға жақындату, әдістемелік жақтан жаңаша жаңғыртып оқытуға лайықтау бүгінгі күн тәртібіндегі басты мәселенің бірі болып отыр.

Соңғы жылдары білім беруді жаңашыландырудың негізгі тенденциялары оқытуды ізгілендіру, гуманизациялау, демократизациялау, ортақтандыру, жекешелендіру мен саралау сипатталды [1].

Жеке тұлғаның қазіргі заманғы ақпараттық өркениетке дау-дамайсыз кірігуінің проблемалары мен болашақ мамандардың ақпараттық құзіреттілікке ие болуы сияқты мәселерге бірқатар ғалымдар зерттеу еңбектерін арнады (Евладова Н.В., Смолянинова О.Г.,

Чванова М.С., Фортов В.Е., Колин К.К., Кизик О.А.).

Жеке тұлға ұғымы көп жақты түсінік. Ол көтеген ғылымдардың зерттеу нысаны болып келеді: философия, әлеуметтану, психология, этика, педагогика, т.б. Осылардың әрқайсысы оны өзінің спецификалық аспектісінде қарастырады.

Жеке тұлғаны қалыптастыру жекелік (индивидуальность) – «Менікі» – жан-дүние, яғни адамның ішкі дүниесі өмір сүру әрекетінің басынан бастап тұлғаның өсуіне сай қалыптасып отырады. Әрбір дара тұлға қоршаған ортаны өзінше қабылдайды.

Жеке тұлғаның дамуы «Менікі» атты жан-дүниеге кеңістік, уақыттық, әлеуметтік, өлшемдер арқылы ену арқылы оны жан-жақты кеңейтіп, яғни жеке тұлға бітімін айқындап, өзіндік өмір сүру деңгейіне әсер ету деңгейімен қалыптастырады. Осылайша, жеке тұлғаның қалыптасуы өзін-өзі әрекет етуге лайықтау формасында болады. Жеке тұлғаның қоғамға кірігу, лайықталу тәсілдері мен белсенділігін «Менікі» атты жан-дүниені кеңейтудің әр түрлілігі мен оның шекаралары анықтайды. «Жеке тұлға» ұғымы өмір субъектілерінің тұтастығын білдіреді. Жеке тұлға дегеніміз – генетикалық тұрғыдан алып қарағанда, тұтастық дегенді білдіреді. Адам бірден жеке тұлға болып тумайды, ол өмір сүру барысында қалыптасады.

Алғаш жеке тұлғаның тұғырлы философиялық материалистік анықтамасын К. Маркс берді. Ол адамдарды қоғамдық қатынастардың жиынтығы ретінде айқындайды. Бұл қағида бойынша – жеке тұлғаның кім екендігін адамдар арасында болатын шынайы қоғамдық байланыстар мен қарым-қатынастарды зерттей отырып тануға болады. Жеке тұлғаның қоғамдық табиғаты әрқашан нақты тарихи мазмұнға ие болады. Жеке тұлға өзіне ғана тән психикалық қасиеттер мен сапаларға ие болып қана қоймай, қоршаған ортада объективтік жағдайлардан, қоғамнан тыс өмір сүре алмайды.

Сонымен жеке тұлға дегеніміз – психологиялық тұрғыда мінездеме жасалып алынған жеке адам емес, қоғамдық байланыстар мен қарым-қатынастарда көрінетін әлеуметтік жақтан жан-жақты қамтылған индивид.

Жаңа парадигманың маңызды компоненті жеке тұлғаның өзіндік даму тұжырымдамасы болып табылады. Өзіндік даму – бұл ішкі және сыртқы әлеммен байланысу қабілет-

тілігін қалыпқа келтіру. Тұлғаның әртүрлі саладағы икемділіктері мен қабілеттерін дамыту оның дербес ерекшеліктеріне, өзіндік талдау, өзіндік баға беру қабілеттеріне бай.

Жеке тұлғаның дүниетанымының өзіндік құрылымы болады. Ол үш компоненттен тұрады: а) дүниені сезіну – ол бала кезде пайда болады; ә) білім – (дүниені түсіну) шындық болмыс туралы жалпы ұғымдар жүйесі. Бұл кезде дүниетаным ақиқатқа негізделеді, онда білім - ғылыми ақиқат, шын болады; б) сенім – түрлі ой, идеялардың шындығына сену [2]. Ақпараттық құзыреттілік, біздің ойымызша, ақпараттық мәдениеттің негізгі құрамдас бөлігі болып саналады. Ол жеке тұлғаның жалпы мәдениетімен тығыз байланысты.

3. Фрейд негізін қалаған тұлғаның психоаналитикалық теориясы бойынша жеке тұлғаның дамуының басты қайнар көзі - туа біткен биологиялық факторлар (инстинктер), биологиялық энергия (либидо) [3].

Жеке тұлғаның гумандық теориясының өкілдері (К. Роджерс, А. Маслоу) жеке тұлғаның дамуының қайнар көзі туа біткен үрдістер мен өзін-өзі белсендіру деп есептейді [4].

Дж. Келлидің пікірінше, жеке тұлғаның дамуының басты қайнар көзі орта, әлеуметтік орта. Ресей ғалымдары С.Л. Рубинштейн, А.Н. Леонтьев, К.К. Платонов, т.б. ғалымдар да бұл теорияға өз үлестерін қосты. С.Л. Рубинштейн жеке тұлғаның тұрақты элементтерінің құрылымын былайша жіктейді:

1. Бағытталушылық (ол дүниетанымда, қызығушылықтарда, қажеттіліктерде, мінез-құлықтарда пайда болады).

2. Білім, білік, дағды (ол танымдық әрекеттерде және өмір сүру кезеңдерінде пайда болады).

3. Жеке психологиялық ерекшеліктер (темперамент, мінез, қабілеттіліктер) [5].

Ақпараттық қоғамға көшу үдерісінде ақпараттық құндылықтар өзгеріп, біздің уақыт, кеңістік және қашықтық туралы ұғымымыз кеңейіп, мәдениеттің жаңа түрі, яғни ақпараттық мәдениеттің тууына себепші болды. Тіл үйрету барысында қалыптастырылатын құзыреттіліктер – коммуникативтік, ақпараттық, тілдік, танымдық, мәдениеттанымдық, әлеуметтік, социомәдени, лингвистикалық т.б.

Ақпараттық құзыреттілік – ақпараттық мәдениеттің құрамды бөлігі болып саналады. Ол жеке тұлғаның жалпы мәдениетімен тығыз байланысты. Жеке тұлғаның ақпараттық мәде-

ниеті дегеніміз – ақпараттық компьютерлік сауаттылық, ақпараттық құзырттілік, ақпаратты құнды-мағыналық компонент, ақпараттық рефлексия, ақпараттық мәдени шығармашылықтық.

Тіл үйрету үрдісінде тілдік құзыреттіліктерді меңгерту ақпараттық мәдениетке, мәдениеттанымдық құзыреттілікке негізделеді. Тіл үйрету бір жақты болмай, тілдік бірліктерді дұрыс қолдануды үйретумен қатар түрлі құзыреттіліктерді қалыптастыру арқылы жүзеге асырылады. Ақпараттық құзыреттілікті қалыптастыру жеке тұлғаның ақпараттық мәдениетін дамыту арқылы жүргізіледі.

Жеке тұлғаның ақпараттық мәдениеті дегеніміз – компьютерлік сауаттылық, ақпараттық құзыреттілік, құнды мағыналы компонент, ақпараттық рефлексия, ақпараттық мәдени шығармашылық. Ақпараттық мәдениет адамның екінші (әлеуметтік) табиғатымен тікелей байланысты. Е.А. Медведева-ақпараттық мәдениетті былай түсіндіреді: «Уровень знаний, позволяющий человеку свободно ориентироваться в информационном пространстве, участвовать в его формировании и способствовать информационному воздействию» [6].

Мәдениеттанымдық құзыреттілік – жалпыадамзаттық мәдениет жетістіктері негізіндегі іс-әрекет тәжірибесінің және қоғамдағы дәстүрлер мен жеке отбасылық және әлеуметтік өмірдің мәдениет негіздерін, этномәдениеттік құбылыстарды игеруге мүмкіндік беретін ерекшеліктерін тани білу; адамдар мен қоғам дамуындағы ғылымның рөлін түсіну; өз халқының мәдениеті мен әлемнің мәдени көптүрлілігін түсіну және бағалауға мүмкіндік беретін мәдени демалыс қызметін тиімді ұйымдастыру тәсілін игеру; рухани келісім мен толеранттық идеяларына бейім болу.

Құзыреттілік ұғымын білім беру жүйесіне енгізу қазіргі заманғы өмір талабына сай әлеуметтік тапсырыс беруді қамтамасыз етеді. Бұл кезде білім беруді мақсаттары нақты айқындалады. Бұл құзыреттерді айқындау және оны меңгеру жеке тұлғаның қоғамға бейімделуін қамтамасыз етіп, оның жан-жақты маман ретінде қалыптасуына да әсер етеді. Ең бастысы, жеке тұлғаның қазіргі заманғы ғылымның негіздерін тануына мүмкіндіктер туғызады. Білім беруге құзыреттілік тұрғысынан келу берілетін білімнің көлеміне, беріктігіне байланысты болады. Сонымен қатар білім бе-

руді ұйымдастыру мәселелері де маңыздылардың бірі. Адамның ақпаратқа толы дүниетанымы мен ақпараттың белсенділігі түрлі жағдайларда тиімді шешімдер қабылдауға мүмкіндіктер туғызады, соған жеке тұлғаны дайындайды.

Ақпараттық құзыреттілік пен ақпараттық сауаттылық екі өзара байланысты болып, студенттің ақпараттық мәдениеттілігін құрайды. Ақпараттық құзыреттілік «танымдық құзыреттіліктің» негізі ретінде қарастырылады. Кез келген танымдық қызметтің мазмұнында семантикалық ақпарат алмасу үрдістері болады (қабылдау, қайта өңдеу, мағыналық ақпараттардың берілуі).

Жеке тұлғаның ақпараттық мәдениеті студенттің пәндік ақпараттық мәдениетінің даму бағытын көрсетеді. Бұл бағыттар мыналар:

1. Студенттің ақпараттық сауаттылығы ақпарат алмасу кезінде тіл үйретушілердің тілдік нормаларды меңгеруін қамтамасыз ету және пәндер бойынша ақпарат алмасудың барлық түрлеріне қатысуды ұйымдастыру:

– Табиғи тілдерді меңгеруде (ана тілі және шетел тілдері, ауызша және жазбаша тіл).

– Жасанды тілдерді меңгеруде (пәндік ғылыми білімдердің жетекші салалры үшін).

– Әдіснамалық сауаттылықта (таным әдістерін игеру; ғылыми білімді меңгеру үшін әр түрлі салаларында-жалпы арнайы).

– АКТ-сауаттылығы (пәндік білімдердің әртүрлі салаларында).

2. Берілген пән бойынша студенттерді ақпараттық байыту (оқылатын пәннің мазмұнын концептуальды немесе процессуальды құрамы бойынша меңгеруді ұйымдастыру).

3. Ойлау мен қызметті жүйелі дамытуды іске асыруда студенттерге әртүрлі білім көздерінен ақпараттар алуды, оларды қолдана білуді меңгерту.

4. Берілген пәндер бойынша студенттердің ақпараттық белсенділігін дамыту:

а) пәндер бойынша жаңа ақпаратты пайдалануды қалыптастыру, жеке тұлғаның ақпараттық бағытталушылығын қалыптастыру, әртүрлі нысандарды айқындаудағы ақпараттың белсенділігін анықтау;

- дайын ақпаратты пайдалану;

- алғашқы ақпаратты қайта өңдеу;

- жаңа ақпараттың өнімділігін анықтау;

- жаңа ақпараттарды іздеу;

ә) ақпарат алмасуды іске асыру және жоспарлауда білікті жетілдіру;

- жаңа түскен ақпаратты бақылау тәсілдерін және дұрыс бағалауды меңгеру.

Жеке тұлғаның пәндік ақпараттық мәдениеті диагностикалық міндеттерді шешуді талап етеді. Жалпы тіл үйрету үрдісінде ақпараттық құзыреттілікті дамыту арқылы студенттердің қазақ тілінде еркін сөйлеуіне қол жеткізіп, түрлі тілдік жағдаяттардан шығу жолдарын табуға болады.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1 Әлқожаева Н. Педагогикалық менеджмент. Оқу құралы. – А., 2009.

2 Евладова Н.В. Формирование информационной компетентности студентов экономических специальностей ССУЗ-ов. – Благовещенск, 2006.

3 Фрейд З. Влечение и их судьбы. – М.: СПб., 1923.

4 Маслоу А. Самоактуализация // Психология личности. Тексты. – М., 1982.

5 Рубинштейн С.Л. Теоретические вопросы психологии и проблемы личности. – М., 1982.

6 Медведева Е.А. Основы информационной культуры (программа курсов для вузов) // Социс. – 1994. – №11. – С. 59.

Резюме

В статье рассматриваются особенности развития информационной компетенции при подготовке специалиста.

Conclusion

The given article is dedicated to the peculiarities of informational competence development in the educational process.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА ПРОЕКТОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА

Онгарбаева А.Т., Карашева Г.А.

Одним из способов активизации в процессе обучения русскому языку является проектирование (метод проектов), когда ученик самостоятельно планирует, создаёт, защищает свой проект, т.е. активно включается в процесс коммуникативной деятельности. Учебный проект – это комплекс поисковых, исследовательских, расчетных, графических и других видов работы, выполняемых учащимися самостоятельно с целью практического или теоретического решения значимой проблемы.

Основными целями проектной методики являются:

1) самовыражение и самосовершенствование учащихся, повышение мотивации обучения, формирование познавательного интереса;

2) реализация на практике приобретённых умений и навыков, развитие речи, умение грамотно и аргументированно преподнести исследуемый материал, вести дискуссионную полемику;

3) продемонстрировать уровень культуры, образованности, социальной зрелости.

Выделяются следующие виды проектов:

1) ролевые игры, инсценировки; 2) исследовательские; 3) творческие; 4) мультимедийные презентации.

Проектный метод помогает развивать языковые и интеллектуальные способности, устойчивый интерес к изучению языка, потребность в самообразовании. В конечном итоге предполагается достижение коммуникативной компетенции, т.е. определенного уровня языковых, страноведческих, социокультурных знаний, коммуникативных умений и речевых навыков, позволяющих осуществлять общение.

Реализация проектного и исследовательского методов на практике ведет к изменению позиции преподавателя. Из носителя готовых знаний он превращается в организатора познавательной деятельности. Из авторитетного источника информации преподаватель становится соучастником исследовательского, творческого познавательного процесса, наставником, консультантом, организатором самостоятельной деятельности учащихся. Анализируя применение метода проектов, мы считаем, что это один из самых мощных стимулов мотивации изучения языка, самый творческий вид деятельности, так как в работу над проектом вовлечены все учащиеся, независимо от способностей и уровня языковой подготовки. Они применяют на практике приобретённые знания и сформированные речевые на-